

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.05.2018, sp. zn. 25 Cdo 3811/2017, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.3811.2017.1

Číslo: 74/2019

Právní věta: Za škodu způsobenou před 1. 1. 2014 v důsledku porušení prevenční povinnosti k ochraně zemědělského půdního fondu (§ 3 odst. 1 zákona č. 334/1992 Sb.) odpovídá zemědělský podnikatel podle § 420 odst. 1 obč. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.05.2018

Spisová značka: 25 Cdo 3811/2017

Číslo rozhodnutí: 74

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody, Zemědělská půda

Předpisy: § 27 předpisu č. 254/2001Sb.

§ 3 odst. 1 předpisu č. 334/1992Sb. ve znění do 31.03.2015

§ 420 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Rokycanech rozsudkem ze dne 4. 10. 2016, č. j. 6 C 136/2012-441, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni 313 281 Kč s úrokem z prodlení ve výši 7,5% ročně od 1. 11. 2012 do zaplacení, zamítl žalobu o zaplacení dalších 313 281 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že dne 20. 6. 2012 došlo v souvislosti se silným deštěm k rozsáhlé erozní události spočívající ve splavení ornice z půdního bloku osetého kukuřicí, obhospodařovaného žalovanou, čímž vznikla škoda na majetku žalobkyně ve výši 729 874 Kč, která sestává z nákladů na odstranění bahna z komunikace, z příkopů podél komunikace, z rybníku a z kurtů, a z nákladů na opravu kurtů včetně plotu. Žalobkyně obdržela účelovou dotaci 150 000 Kč na akci řešení povodňových škod a finanční výpomoc od Krajského úřadu Plzeňského kraje ve výši 50 000 Kč. V případě osetí půdního bloku úzkořádkovou plodinou by erozní smyv byl výrazně redukován (o 77,7 %). Soud posoudil nárok žalobkyně podle § 420 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), dospěl k závěru, že žalovaná porušila § 3 odst. 1 písm. d) zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, neboť svou činností zapříčinila narušení pozemků erozí, porušila i § 27 zákona č. 254/2001 Sb., vodní zákon, protože o pozemky nepečovala tak, aby nedocházelo ke zhoršování vodních poměrů, zejména odnosu půdy erozní činností vody, a porušila též prevenční povinnost podle § 415 obč. zák. Žalobkyni vznikla v příčinné souvislosti s porušením

zákonných povinností žalovanou škoda. Soud aplikoval § 450 obč. zák., vzal v úvahu žalobkyní obdržené dotace, umístění obce v terénu, tj. že se nachází v údolnici, a zohlednil, že se jednalo o extrémní přívalový déšť. Zároveň aplikoval § 136 o. s. ř. s tím, že i kdyby žalovaná žádnou zákonnou povinnost neporušila, k nějaké škodě, jejíž výši lze vyčíslit jen s nepoměrnými obtížemi, by došlo v důsledku samotného deště. S přihlédnutím k vyplacené dotaci a k dalším okolnostem volnou úvahou určil výši nároku žalobkyně v polovině požadované částky, tj. 313 281 Kč.

2. K odvolání obou účastníků Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 22. 3. 2017, č. j. 12 Co 68/2017-478, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, souhlasil s jeho závěrem o splnění zákoných předpokladů odpovědnosti za škodu, na rozdíl od soudu prvního stupně neaplikoval § 450 obč. zák., ale dospěl k závěru, že žalovaná odpovídá za škodu pouze v rozsahu 80 %, protože z 20 % by vzniku škody nezabránila ani při osetí pozemku vhodnou plodinou. Souhlasil s odpočtem částky, kterou žalobkyně obdržela jako účelovou dotaci, a souhlasil rovněž s postupem podle § 136 o. s. ř. vzhledem k tomu, že ani po předložení všech faktur a provedení znaleckého posudku se nepodařilo přesně zjistit výši škody.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu napadli dovoláním oba účastníci.

4. Dovolání žalobkyně směřovalo proti části výroku, již byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé (o 313 281 Kč s příslušenstvím). Přípustnost dovolání spatřovala v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, že napadené rozhodnutí závisí na řešení otázek, které dosud nebyly v rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešeny, že již vyřešená právní otázka má být dovolacím soudem posouzena jinak. Formulovala dosud neřešenou otázku, zda přívalový déšť je neodvratitelnou událostí (vyšší mocí) vedoucí k částečnému zproštění odpovědnosti za způsobenou škodu. Dále namítala, že závěr soudu o nižší škodě v případě osetí jinou plodinou, je čistou spekulací, polemizovala se závěrem, že by škoda v důsledku povodně vznikla obci pro její umístění v údolnici, považovala za nesprávný odpočet získané dotace. Nesouhlasila s aplikací § 136 o. s. ř., jestliže výše škody byla prokázána znaleckým posudkem. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v napadeném výroku zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

5. Dovolání žalované směřovalo proti části výroku rozsudku, již byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku o věci samé (o 313 281 Kč s příslušenstvím). Přípustnost dovolání spatřovala v tom, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, soud měl aplikovat § 420a obč. zák., nikoli § 415 a § 420 obč. zák. a následně měl hodnotit přívalový déšť jako neodvratitelnou událost, která škodu způsobila, což je důvodem zproštění odpovědnosti žalované. Dovolatelka dále přípustnost dovolání spatřovala v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to zda odpovídá zemědělský podnikatel za škodu vzniklou odtokem vody a smyvem ornice z jím užívaných pozemků, ačkoli ke vzniku škody došlo následkem mimořádné události, kterou nemohl odvrátit, a zda lze současně aplikovat § 136 o. s. ř. a § 450 obč. zák. Žalovaná navrhla zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání byla podána včas, osobou k tomu oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupeným advokátem ve

smyslu § 241 o. s. ř., avšak dovolání žalobkyně není podle § 237 o. s. ř. přípustné; dovolání žalované je přípustné pro řešení otázky odpovědnosti zemědělského podnikatele za porušení povinností k ochraně půdy, která dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla řešena.

IV. Důvodnost dovolání

7. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

8. Vzhledem k § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014, se věc posuzuje podle dosavadních předpisů, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť jde o právo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo před 1. 1. 2014.

9. Podle § 3 odst. 1 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění účinném do 31. 3. 2015 (tj. před novelou provedenou zákonem č. 41/2015 Sb.), hospodařit na zemědělském půdním fondu musí vlastníci nebo nájemci pozemků tak, aby neznečišťovali půdu a tím potravní řetězec a zdroje pitné vody škodlivými látkami ohrožujícími zdraví nebo život lidí a existenci živých organismů, nepoškozovali okolní pozemky a příznivé fyzikální, biologické a chemické vlastnosti půdy a chránili obdělávané pozemky podle schválených projektů pozemkových úprav.

10. Podle § 27 zákona č. 254/2001 Sb., vodní zákon, vlastníci pozemků jsou povinni, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak, zajistit péči o ně tak, aby nedocházelo ke zhoršování vodních poměrů. Zejména jsou povinni za těchto podmínek zajistit, aby nedocházelo ke zhoršování odtokových poměrů, odnosu půdy erozní činností vody a dbát o zlepšování retenční schopnosti krajiny.

11. Obě citovaná ustanovení stanoví vlastníkům a nájemcům pozemků speciální prevenční povinnost (ve vztahu k obecné prevenční povinnosti zakotvené v § 415 obč. zák.) chránit půdu tak, aby nedocházelo k jejímu odnosu erozní činností a ke zhoršování jejích fyzikálních, biologických a chemických vlastností, např. též narušením půdy erozí (jak lze dovodit i z pozdějšího zpřesňujícího znění § 3 odst. 1 písm. d) zákona č. 334/1992 Sb.; toto ustanovení bylo novelou provedenou zákonem č. 41/2015 Sb. přeformulováno z důvodů precizace povinností v ochraně zemědělského půdního fondu).

12. Neučinila-li žalovaná dostatečná opatření, která by čelila přírodnímu působení, jakým je i přívalový déšť, ačkoliv taková dostupná možnost byla, porušila tuto speciální prevenční povinnost a došlo-li v důsledku porušení její povinnosti k masivnímu smyvu ornice při dešti a ke vzniku škody, odpovídá za ni podle § 420 odst. 1 obč. zák. Její odpovědnost nelze posoudit podle § 420a obč. zák., neboť důsledek porušení postupů žalované při zemědělské činnosti nemá původ v provozní činnosti, tj. příčinou vzniku škody nebyla sama činnost, jež má provozní povahu, popřípadě věc při této činnosti použita, vyvolávajícím činitelem vzniku škody nebyly fyzikální, chemické či biologické vlivy provozu na okolí. Soudy obou stupňů tudíž aplikovaly na projednávanou věc správnou právní normu. Jestliže žalovaná odpovídá za způsobenou škodu podle § 420 odst. 1 obč. zák., nepřichází v úvahu zvažovat liberační důvod podle § 420a odst. 3 obč. zák. Odvolací soud použil nevhodnou formulaci, uvedl-li, že se „žalovaná v rozsahu 20 % zprostila odpovědnosti za škodu“, avšak z odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývá, že posuzoval příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti žalované a vzniklou škodou a dospěl k závěru, že porušení právní povinnosti žalovanou vedlo ke vzniku škody v rozsahu 80 % z celkové škody, zatímco z 20 % by škoda vznikla v důsledku přívalového deště i v případě, že by žalovaná žádnou prevenční povinnost neporušila. Posuzoval tedy správně naplnění předpokladů vzniku odpovědnosti za škodu podle § 420 obč. zák.

13. Přívalový déšť jako příčina vedoucí ke vzniku škody by obecně mohl být okolností vylučující odpovědnost za škodu v režimu podle § 420 obč. zák. s ohledem na neexistenci zavinění. Nemůže tomu tak být ale v projednávané věci, neboť zákonem uložená prevenční povinnost směřuje právě k provádění opatření minimalizujících nepříznivý vliv přírodních podmínek či událostí na zemědělský půdní fond.

14. Žalovaná v dovolání předkládá také vlastní verzi hodnocení důkazů, z níž pak vyvozuje nedostatek své odpovědnosti. Hodnocení důkazů soudem však dovoláním úspěšně napadnout nelze (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2009, sp. zn. [20 Cdo 4352/2007](#)).

15. Formulovala-li žalovaná v dovolání otázku hmotného práva, zda lze současně aplikovat § 136 o. s. ř. a § 450 obč. zák., tato otázka přípustnost dovolání nezakládá, neboť na jejím řešení rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá. Odvolací soud v napadeném rozhodnutí výslovně uvedl, že soud prvního stupně pochybil, jestliže aplikoval § 450 obč. zák., odvolací soud pro aplikaci tohoto ustanovení neshledal důvod.

16. Z uvedeného vyplývá, že dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. není naplněn, Nejvyšší soud proto dovolání žalované jako nedůvodné podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

17. Žalobkyně v dovolání uvedla, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Z obsahu dovolání však není patrné, o kterou otázku hmotného práva jde a od které „ustálené rozhodovací praxe“ se řešení právní otázky odvolacím soudem odchyluje, ač se jedná o obligatorní náležitost dovolání ve smyslu § 241a odst. 2 o. s. ř. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod číslem 4/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16). Má-li být dovolání přípustné proto, že dovolacím soudem vyřešená právní otázka má být posouzena jinak, jde o způsobilé vymezení přípustnosti dovolání, jen je-li z dovolání zřejmé, od kterého svého řešení otázky hmotného nebo procesního práva se má (podle mínění dovolatele) dovolací soud odchýlit, což z obsahu dovolání žalobkyně nevyplývá (srov. shodně např. usnesení ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2488/2013](#), či ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2733/2013](#)). Žalobkyní formulovaná otázka, zda přívalový déšť je neodvratitelnou událostí (vyšší mocí) vedoucí k částečnému zproštění odpovědnosti za způsobenou škodu, jednak již byla v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena, především však na řešení této otázky napadené rozhodnutí nespočívá. Za okolnosti, které nelze odvrátit, vzniklé tzv. vyšší mocí, konstantní judikatura považuje události způsobené vnějšími přírodními silami, včetně přívalových srážek (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 1. 2017, sp. zn. [23 Cdo 4080/2016](#), rozsudek ze dne 22. 9. 2004, sp. zn. [32 Odo 1186/2003](#), usnesení ze dne 10. 1. 2013, sp. zn. [25 Cdo 1979/2012](#)). V souzené věci však nelze uvažovat o přívalovém dešti jako o liberačním důvodu podle § 420a odst. 3 obč. zák., protože soudy obou stupňů správně posoudily odpovědnost žalované podle § 420 odst. 1 obč. zák. a odvolací soud zvažoval přívalový déšť jako jednu z příčin vzniku škody v souvislosti s úvahou o příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti žalovanou a vzniklou škodou, přičemž otázka existence příčinné souvislosti je otázkou skutkovou. Brojí-li žalobkyně jen proti závěru odvolacího soudu o neexistenci příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti žalovanou a vznikem škody v rozsahu 20 %, nepředkládá tak žádnou právní otázku, jež by mohla přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. založit, stejně tak brojí-li žalobkyně proti závěru odvolacího soudu o výši škody, nesměřují její námitky proti právnímu posouzení věci, ale proti zjištěnému skutkovému stavu. Ani nesouhlas žalobkyně s aplikací § 136 o. s. ř. přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nezakládá. Žalobkyně pouze polemizuje s právním posouzením věci, aniž by z jejího podání bylo patrné, zda a v čem se podle mínění dovolatelky odvolací soud při aplikaci ustanovení § 136 o. s. ř. odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu a od které (srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. [29 Cdo 3895/2014](#)).

18. Nejvyšší soud ze shora vyložených důvodů dovolání žalobkyně podle § 243c odst. 1 o. s. ř. odmítl.